

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ի Ո Թ Ե Թ Ե Ա Ն Լ Ե Դ Ը Ա Դ Ո Թ Ե Թ Ե Ա Ն

1813.

11. 12. 13. 14. 15. Փ Ե Տ Բ Վ Ա Բ.

Ի Զ Մ Ի Բ.

20 Պ Ե Լ Ե Թ Ե Թ Ե Ի.

Առաջին գլխի մասնակցությունը, որի քաղ-
քիս մեջ ասորիան օրոք խիստ ծաղ-
կած է: Զուգահեռաբան բնակիչները զանա-
յն առևեր ինչ բան որ օգտակար է առաջ
երթալու գիտությունը ու արհեստից: Կան
լեզվի և ինչնայլու Պարսն Բուսմասը Թեոս
զինացի: յանձնակցին գալուստան կառավարու-
թեյն ու իմաստուն մարդուն ձեռքը, որ
նոր անուններ է իրեն շատ արարողով զորո-
քելով: Հիմալայ թերեւ կուսան իւրո-
պայէն շատ ֆիզիկական ու աստղաբանա-
կան գործիքներ: Ընկեցին մէկ Թուսթ
քիմիայի՝ գլուխիցութե՛ մէկ վարդեա քի-
միականութե՛, այսինքն՝ Սակփաննա իրան
մասի: Պարսն Բուսմասը օգնական ունենա-
լով իրեն իրենքու, արքեպիս Ե՛ Անթիսի-
սը, մեծապէս բարեպէս բարի նախնիք

առաջադիւ հարուստ հոգեւորական, որոնք
սրգէն ունին դարադան մէջ վարժապետ-
ներ փիլիսոփայութե՛, ֆիզիկայի, աստղա-
բանութե՛, բնագիտութե՛, անդամադննա-
թե՛, արհեստներու, վերաբերեալ քիմիայն,
բնական պատմութե՛, բարոյականի, ճար-
տասանութե՛ ու բնական պատմութե՛, առանց
ստանց մէջ համերիւս՝ հառա՛ լուսին, Խրոն-
ոքը ու Դաւիթի լեզվի վարժապետները:
Ինչ անդամների վարժապետները են Պարսն
Բուսմաս Լրկու արքեպիս: Առաջինն ու
կոստանդինոս Խրոնոս: Ահագ օրիս իդ-
միցի: Առաջադիւս Իմանիացի: Նիկա-
զոյս իդմիցի: Քրիստոսապետ թեոսադիս-
յի: ու կոստանդինոս Իմանիացի: Ըստ
Երեսապարգ քահանան թալ քիտոնէ ի տե-
րեկած են, արքեպիս օրինակը՝ իրենց սիրտ
կուտայ, որ կըմանայ մո՛ կերպով գիտու-
թեյն սերը ստորածել իրեն յարձակ թեմիս
մէջ: ու ինչնալ գիտութեան կըմայի-
ցին: Իդմիս բնակիչները վարժապետնե-
րուն շատ արարութե՛ ու սէր կըբարձեն:

ու հարուստ վաճառականները փեշին ստակ տալով, ձրի սորվեցնել կուտան տղաքը: Դպրատունը խիստ շատ դիպած ստակ ունի, որ խեղճով կըբանեցվի: Ուստի աս իրենց բռնած ճամբայով՝ հարկաւորապէս քիչ ատենի մէջ շատ առաջ կերթայ իրենց ուսումը ու դիտուեթիւր:

Գէորդ Սաբէլլարիոս անունանի բժիշկը Եանեայու Աւիփաշային, որնոր զարմանալի գործքեր շարագրերէ, աս մօտիկները կըլըմընցնէ մէկ մեծ գործքմը հոռմըներուն հնուեթեցը վրայ: Աս գործքս՝ որնոր տաւը հատորէն աւելի կըլըայ՝ չորս ծալած գրքով պիտոր տալիս Վիէննա՝ վրակեցուք իմաստուն ու անխոնջ արքիմանորիտին Անթիմոսի կաղայի:

ԻՆԿԻԼԴԵՌՈՒԱՆ

Լեհարա • 9 Յանւարի:

Լիսպոնէն էկած վերջի նամակներէն իմացանք, որ սաստիկ մրրիկմը եղերէ հոն, ու 38 նաւ ցամաքը նստեցուցերէ • շատ նաւեր ալ բորբոքին կորսուցերէն:

Նոյն նամակներուն մէջ գրած է, թէ ինկիլիզի զօրքերուն գրեթէ իրեք փայը՝ անկարող են պատերազմելու, պատճառաւ որ մէջերնին հիւանդութիւն ընկեր է:

II ին:

Ինկիլիզի Ֆրոկաթը Մակեդոն անուանով, որնոր Ամերիգացիք բռներէին, գեղտեմբերի 6ին Նեվթօդ հասեր է: Աս նաւին մէջ 3 հարիւր հոգի կար • որոնց 65ը մեռերէն, ու 70 հոգի ալ վերաւորվերէն:

Ամերիգացեոց Ֆրոկաթէն 5 հոգի միայն մեռերէն, ու 7 հոգի չափ ալ վերաւորվերէն:

ՏԱՆԻՄԱՐԳԱ

Քօթէնայի • 2 Յանւարի:

Վաճառականուն գաղեթախն մէջ կըգրէ, թէ հարաւային կիսագունտին մէջ, 54 ւայնուէ ատուհանին տակ մէկ կողմը՝ ատամը գըտնովեցաւ, որուն անունը գրին Մաս + անունը իւլանա, ինկիլիզիմը անունով՝ որ հարաւային Ասիայի մէջ քաղաքապետ էր:

Աս դիւտը շատ օգտակար եղաւ ծովային շուն որսացողներուն • երկու ամսըվան մէջ 80 հազարի չափ որսացին:

3 ին:

Լատիւիայի դեսպանը պարոն Լուդցովը ու իր քարտուղարը՝ եպղծին, վիէննայէն հոս հասան:

Չորեքշաբթի գիշերվան հոս եղած մրրիկը՝ խայը, թէպէտ քիչ ատեն քեց՝ բայց շատ շինուածքներ փչուց: Դիւաւոր ճամբաները աւերակներով լեցվեցան: Կըվախնան չըլայ թէ մէկ քանի նաւեր որ առջի օրը ճամբայ ելերէին Շվէտ երթալու համար, կորսուած ըլան:

Մոսկովի Ֆոքիաթը որ աս կողմերո էր՝ ցամաքի զարկաւ • և բազմուեթի նաւերու ալ փնասեցան:

ԲՐՈՒՍՍԻԱ

Պեւեւ • 5 Յանւարի:

Մեր Թագաւորը շատ մեծ բարկութիւն ունեցաւ՝ Ճէնէաւ Եօթին ըրած մատնութեմը վրայ, երբոր տրամալի խապարը առաւ: Ու աս յետագայ զգուշութիւնները հրամայեց որ ի գործ գըրվի:

Ամէն ճամբաներու մէջ սպասեն՝ որ Ճէնէաւ Եօթը բռնեն Պեւեւին բերեն • որպէս զի իրեն յանցանացը մեծութիւն կէօրէ՝ դատաստան ըլըվի վրան ու պատժվի:

Եօթին տեղը, Ճէնէաւ Բէլիոդը անունանեցաւ տեղակալ Ճէնէաւ հրամայող պուռչի գունդին:

Սօխայ՝ ամենայն կերպով ջանայ որ Եօթին տակի եղած զօրքերը ետ կանչէ ու Նաբօլի Թագաւորին հրամանին սակը ձգէ • ու աս զօրքերը հոն ժողվըվին՝ ուր տեղ որ աս Բրինջիբէն կըսահմանէ:

Պարոն Նադցմեդը՝ պուռչի Թագաւորին պատերազմի օգնականը, աս առաւօտ Քէնիդպէսկա գնաց մէկ նամակովմը՝ որով Թագաւորը կըցըցնէ թէ ինքը ամենէին չհաստատոր Եօթ Ճէնէաւին ըրած գաւնագրութեմը, մտածելով՝ թէ իր զօրացը կարգադրութեմը, ըրած գաւնագրութեմը կեօրէ՝ Նաբօլիոնին կիկնայ, ու հետեւաբար Նաբօլի Թագաւորին՝ որ իր տեղակալն է,

ուստի կհրաւիրէ աս Բրինչեբէն (ք զՆա, բօլի թագաւորը), որ իր հրամանը տայ՝ տեղակալ Ճէնէաւ Բէլիսդին, ու Նաբգ մէսին, որպէս զի իմացնեն Պաուլի գումն զին՝ իրենց թագաւորին կամբը:

Աս բաներս թղթով կհրատարակէ Պաուլի բոլոր տէրութիւն մէջ: Եւ թագաւորը՝ կըլինի Նաբօլի թագաւորէն: որ բոլոր Ֆրանսիոյ զօրքերուն հրատարակէ իրեն տհաճութիւն ու բարկութիւն Եօթ Ճէնէաւին ըրած մատուցել լըայ:

Կըհաստատեն թէ Բրինչեբէ Հաց, ֆէլըր ամօլիւպէս Փարէզ պիտոր երթայ, թագաւորին կամբը և միտք իմացնելու համար Նաբօլէնին, թէ որպիսի զգած լըայ, և կիրք ունեցաւ և ունի՝ աս բանիս մըրայ: միանգամայն աս հռչակաւոր զէս պանուցել կուզէ իմացնել բովանդակ Եւ ըրտայի իրեն անմեղուիւ ու տհաճութիւն:

7 ին:

Ինչպէս որ կըսեն՝ մեր երկիրներուն մէջ մինչև հիմայ թշնամիներէն ուրիշ զօրք չէրեցաւ, բաց ի երկու պղտի տկար խումբէն, որ մէկը 60 հոգիի չափ կար, մէկնաւ 100 հոգիի չափ, և ասոնք խաղաս էին՝ որոնց մէկը մեր 10 տարորդ խումբին ձեռքը ընկաւ 2 թօփով:

Աս քաղաքիս փոստը՝ զէկտեմբերի 29էն սկսեալ, ու հետը ստակ կամ ուրիշ սուղ բաներ չետանիր իրոր, բաց ի Տանքբայէն ու Մառիէն վէստէն: Արոնք որ կուզեն Վիտօլէսէն անգին ստակ կի մալ խըրիւլ, առանց վտանգի կորոնցնելու չեն կըրնար խըրիւլ:

Բէնիզպէսկայի, Կուսմիլինէնի, ու Մառիէն վէստէն խաղան, Կուսմիլինէն բեր, զը ասրին վտան մեծագոյն ասկահովութիւն:

Չայն կայ թէ՝ պարը պիտոր ըլլայ՝ ու չառնք ալ պէտ կըրուեն կոր աս բանիս վրէ:

12 ին:

Սարապիայի գաղթեան կըբերէ, թէ մալ ընկաւ Մախտոնալը Դիլսիդ հասածին պէս, հոն տեղը Դարբոյն մէջ պատերազմ մը կըբերէ:

Ինքը յունվարի 3 ին Բէնիզպէսկա մարտէ 4 ին՝ Նաբօլի թագաւորը պատերազմը

ըրեբէ Մոսկովներուն հետ Մէհլաքին մէջ:

Ֆրանսիոյներուն գլխաւոր ձմերանոցը՝ նախ Եւրպիկ փոխերէն, ետքը Մառիէն վէստէն:

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա.

Մէսկապոսիօ • 5 Յունվարի:

Աս քաղաքիս մէջ մէկ ժամագործմը՝ սա, հաթախմը, կըսէկոր: Թէ ես մէկ պիւտ մը պտայ կրակ մարելու և թէ աս պիւտս կը կայանայ մէկ քանի նիւթերու վրայ, որոնք բռնկած տանը՝ իւրաքանչիւր դատիկոնին՝ խաթին մէջ կը դնեմ. և աս նիւթերը տալ քու թենէն կըհալին, ու կրակը կըմարեն: Եւ ինքը ամենայն կերպով յօծար է ասոր փորձը հրապարակաւ ցըցնելու:

ՄԵԾ ՏՈՒԳԱՅՈՒԹԻԻՆ

Փառնք Փոսթի •

Փառնք Փոսթի • 13 Յունվարի:

Բօնթէ Բէլլեար՝ Փառնք Փոսթի մեծ Տուգային պաշտօնատարը, երէկ հաս հասաւ • նոյն անձը Փարէզ պիտոր երթայ: Պարոն Ռօբուբը՝ Շվեյտի մէջ եղած Ֆրանսիոյ բօնաօրը, երէկ աս քաղաքէս անցաւ • որ Ամպոսիօնէն էկերեր՝ Փարէզ ելլ թալու համար:

Երէկ 6 հատալ Ֆրանսիոյ բօնաօրէններ անցան, որոնք բանակէն դարձերէին Փալէզ երթալու համար:

Փ Ր Ա Ն Ս Ա.

Փառնք 12 Փետրվարի:

ԴԱՇՆԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Որ եղաւ ի Ֆօնդէնէպլօ՝ 25 ին յունվարի • 1813 • ի մէջ Նաբօլէոն Կայսեր • և Սըր բաղան Պապին Պիոսի Էի:

Կայսրը ու Սրբազան Պապը կամենալով վերջացնել երկպառակութիւնները՝ որ կար մէջերնին, ու հոգ տանել ծանր կարօտու թէ

Թէ Եկեղեցւոյն, միաբանեցան մէկ տեղ հետեւեալ Թեոթիմէոսը. որոնք պիտոր ըլլան խարխիսմը՝ Թէմէլը, աս հաստա տուն միաբանութիւնը:

Թէ-Բ Թ. Սրբազան Պապը ունենայ ան Պապական իշխանութիւնը ֆռանսայու ու իդալիայու Թագաւորութիւն մէջ, որնոր ունեցերեն իրմէ առջի եղած Պապերը:

Բ. Դեպքանները՝ Էլ լինեցը՝ պաշտօնեայ ները՝ որ դրսի տերութիւնները կուենան Սրբազան Հօրը քով. ու ան դեպքանները պաշտօնեայները որ Սրբազան Պապը կու նենայ ուրիշ տերութիւն քով, վայելէն ան ապահարկութիւն, ինչ որ կըլայէն պէտաւել Թագաւորութիւն մարդիկը:

Գ. Հաստատուն տերութիւն կի՞ ժառանգուի, որ ունի Սրբազան Հայրը, որոնք որ օտարացեալ չեն, ազատ ըլլան ամէն կերպ հարկապահանջութիւն. ու աս հարկը՝ վէրին միայն Սրբազանին գործակալները կի՞ պաշտօնեայները առնուն. իսկ ան ժառանգութիւնները որ օտարացեալ են՝ անոնց տեղը վճարվի Սրբազան Հօրը՝ երկու միլիոն զուգուշ եկամուտ՝ կէլէ:

Դ. Վեց ամսըլան մէջ իմ սովորութիւն կայսրը առաքարկէ իր ուղած անձինքը՝ ֆռանսայու ու իաալական Թագաւորութիւն Արքեպիսկոպոսարաններուն ու Եպիսկոպոսարաններուն համար: Սրբազանը տայ անոնց կանոնական հաստատութիւն, աս հիմակվան դաշադրութեցը կէօրէ: Առաջին ծանուցումը ըլլայ՝ ի մետրապօլիտէն: Թէ որ վեց ամիս անցնի՝ ու Սրբազանը չիհաստատէնէ, մետրապօլիտը հաստատէ, կի՞ Թէ որ անիկայ պակսի, կի՞ անոր վրայ ըլլայ առաջարկութիւն, էն վերնագոյն Եպիսկոպոսը գաւառին, հաստատէ զանուանեալ Եպիսկոպոսը. անանկ որ՝ մէկ ամիս Թագաւորութիւնը կէլէն աւելի պարտաւ չիմնայ:

Ե. Սրբազանը անուանէ՝ եթէ ֆռանսայու եթէ իդալիայու մէջ տասը Եպիսկոպոսաբան. որոնք պիտոր հաստատվին միաբան հաւանութիւն:

Զ. Վեց պարապ Եպիսկոպոսարանները նորէն հաստատվին. ու Սրբազանը անուա

նէ անոնք: Անոնց ան ժառանգութիւնները որոնք մինչև հիմա մնացերէնէ ետ տըրվին, ու որոնք որ ծախսուած են՝ անոնց ալ հիսապը տեսնըլի: Երբոր Անալիսին ու Ռիէգիին Եպիսկոպոսները մեռնին, անոնց Թէմը միացվի վերը ըստց եթէ Եպիսկոպոսաբաններուն հետ, ինչպէս որ ուղին ու միաբանին կայսրը ու Սրբազանը:

Է. Իսկ Հռովմայու սահմաններուն Եպիսկոպոսները՝ որոնք իրենց Թեմին մէջ չեն հիմակվան պարագաներուն համար, Սրբազան Հայրը կարօղ ըլլայ անոնց կողմը բանեցընելու իր իշխանութիւն, ու տալու իրենց անաւան Եպիսկոպոսարաններ: Տրվի անոնց հաւասար եկամուտ կէլէ ինչ որ ունենին առաջուց. ու կարօղ ըլլան ու նենալու պարապ ամիսները՝ որ կան եթէ կայսրութիւն և եթէ իդալիայու Թագաւորութիւն մէջ:

Ը. Կայսրը ու Սրբազանը պիտոր միաբանին իմ պապաճ ժամանակին՝ ետ դարձը նեղու ու հաստատելու Թէ որ պէտք ըլլա՝ Թօսքանայի ու Ճէնօլայի Եպիսկոպոսարանները, նոյնպէս հաստատելու Օլանտայի Եպիսկոպոսարանները կի՞ դաշնակից գաւառներուն:

Թ. Փրոփականտան, Փէնիդէնցիեպիան (որ է բնակարան ապաշխարողահարց) ու Դիվանը հոն տեղը ըլլան՝ որ տեղ որ բնակի Սրբազան Հայրը:

Ժ. Կայսրը կըհաշտըվի ան կարգիմաններուն, Եպիսկոպոսներուն, բահանայներուն, ու աղեարհականներուն հետ, որոնք որ էրեսէ ձգերէր՝ աս անցեալ դիպուածներուն պատճառաւ:

ԺԹ. Սրբազան Հայրը՝ կըզիմանի աս Թէ ութեցը, մտածելով ներկայ վիճակը Եկեղեցւոյն. ու վստահանալով Նաբօլէոնին խօսքին՝ որ կըխոստանայ Թէ իր հօր պաշտպանութիւնը ի գործ պիտոր դնէ ի պաշտպանութիւն բաղու՝ կարօտութեցը՝ որ ունի կրօնը, աս մեր օրերը:

Նաբօլէոն: Սրբազան Պիոս Է:

Փոնդէնէպլօ. 25 յունի. 1813:

Աս գործքս՝ որ է պատմութիւն հիմակվան առեւնիս, տասնըհինկ օրը մէյմը կըտըրվի, ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: